

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КАФЕДРА ХОРЕОГРАФІЇ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор
з науково-методичної та навчальної роботи
Б. Жильцов
“ _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРИКО-ПОБУТОВИЙ ТАНЕЦЬ

Галузь знань 0202 «Мистецтво»

Напрямок підготовки 6.020202 «Хореографія»

Спеціалізація

«Класична хореографія».

Інститут мистецтв

2016-2017 навчальний рік

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.
Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи

А. О. Таранник

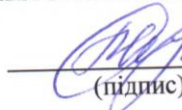
Робоча програма «Історико-побутовий танець» для студентів 3 курсу, галузь знань 0202 «Мистецтво», за напрямом підготовки 6.020202 «Хореографія».

Розробник: Ветринська А.В., викладач кафедри хореографії Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри (циклової комісії) хореографії

Протокол від. “04” вересня 2016 року № 1

Завідувач кафедри (голова циклової комісії) хореографії

(підпис)

Медвідь Т.А.

© _____, 2016 року

©Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016 року

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Структура програми навчальної дисципліни.....	6
1. Опис предмета навчальної дисципліни.....	6
2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	7
3. Програма	8
4. Навчально-методична карта дисципліни.....	12
5. Карта самостійної роботи студента.....	12
6. Система поточного і підсумкового контролю знань.....	13
7. Методи навчання	16
8. Методичне забезпечення курсу.....	17
9. Питання до контрольної роботи.....	17
10. Питання до іспиту.....	18
Рекомендована література.....	20

Пояснювальна записка.

У процесі опанування студентами-хореографами класичного та бального танців важливу роль відіграє вивчення їх походження та історичного розвитку. Ці питання різнобічно розкриваються у дисципліні «Історико-побутовий танець», адже вона висвітлює увесь шлях розвитку хореографії від примітивних початкових танцювальних форм доби Середньовіччя, до формування прототипів сучасних танців. У рамках курсу історико-побутового танцю окремо вивчається історія виникнення кожного з танців, їх технічні та музичні особливості, а також проводиться зіставлення сучасних форм з історичними відповідниками.

Метою курсу є різнобічна підготовка викладачів-хореографів, розширення бази вивчених танців, опанування лексики середньовічних танців та танців доби Відродження, вивчення манер поведінки та набуття знань щодо правил танцювального етикету у різних історичних епохах.

Головним завданням курсу є повторення попередньо засвоєного матеріалу з курсу «Історико-побутовий танець». Розширення переліку відомих танців. Вивчення нових рухів та вдосконалення техніки виконання. Оволодіння педагогічними навичками і вміннями керівника танцювального колективу.

У результаті вивчення курсу студенти повинні

знати:

- теоретично-практичний матеріал з теорії та методики виконання історико-побутового танцю;
- техніку виконання історико-побутових танців різних вивчених країн та історичних епох;
- манери та етикет у виконанні історико-побутових танців різних вивчених країн та історичних епох;
- хореографічну лексику історико-побутових танців різних вивчених країн та історичних епох.

уміти:

- самостійно аналізувати техніку виконання історико-побутового танцю;
- вільно володіти теоретичним матеріалом та застосовувати його на практиці;
- виявляти особливості стилю та манери виконання історико-побутових танців різних вивчених країн та історичних епох.

Структура програми навчальної дисципліни «Історико-побутовий танець»

1. Опис предмета навчальної дисципліни.

Курс:	Напрямок підготовки, Освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: <i>5 кредитів.</i></p> <p>Змістові модулі: <i>2 модулі.</i></p> <p>Загальний обсяг дисципліни (години): <i>180 год.</i></p> <p>Тижневих годин: <i>2 год.</i></p>	<p>Шифр та назва галузі знань: 0202 «Мистецтво»</p> <p>Шифр та назва напрямку підготовки: 6.020202 «Хореографія»</p> <p>Спеціалізація: «Класична хореографія».</p> <p>Освітній рівень: перший «бакалаврський».</p>	<p><i>Нормативна</i></p> <p>Рік підготовки: <i>3.</i></p> <p>Семестр: <i>5/6.</i></p> <p><i>Аудиторні заняття:</i> <i>56 (28/28) годин,</i> <i>з них:</i></p> <p><i>Лекції:</i> <i>8 (4/4) год.</i></p> <p><i>Лабораторні:</i> <i>48 (24/24) год.</i></p> <p><i>Самостійна робота:</i> <i>80 (40/40) год.</i></p> <p>Модульний контроль: <i>8 (4/4) год.</i></p> <p><i>Семестровий контроль:</i> <i>36 год.</i></p> <p>Вид контролю: <i>Залік – 5 сем</i> <i>Іспит - 6 сем.</i></p>

2. Тематичний план навчальної дисципліни.

№	Тема	Семестр	Кількість годин						Семестр.
			Всього	Аудиторні	Лекційні	Лабораторні	Самостійні	Мод. контроль	
І. Змістовний модуль.									
Вивчення побутових танців та характеристики періоду Ренесансу.									
1	Історико-побутовий танець та його основні риси періоду Відродження.	3	72	28		4	4	4	
2	Реверанс XV- XVI ст.: теорія та методика виконання.				4	10	16		
3	Вивчення та відпрацювання танців епохи Ренесансу.					10	20		
Форма контролю – Залік.									
ІІ. Змістовний модуль.									
Опрацювання техніки виконання хореографічна культура XVII ст. та XVIII ст.									
1	Хореографічна культура та її основні функції XVII ст. та XVIII ст.	4	108	28	4	6	14	4	36
2	Методика виконання історико-побутових танців епохи Просвітництва.				8	12			
3	Менует: повільний та швидкий.				10	14			
Форма контролю – Іспит.									
ВСЬОГО			180	56	8	48	80	8	36

3. Програма

I. Змістовний модуль.

Вивчення побутових танців та характеристики періоду Ренесансу.

Тема № 1: Історико-побутовий танець та його основні риси періоду Відродження.

1. Лекційний модуль.

Тема: Танцювальна культура епохи Ренесансу.

План:

1. Характеристика танцювальної культури епохи Відродження.
2. Основний танець бальної хореографії XV-XVI ст.
3. Придворний етикет XVI ст.
4. Постановка корпусу, основні положення рук, позиції рук, характерні для хореографії XV-XVI ст.
5. Трактати Доменіко да Пьяченца, Гульєльмо Ембрео, Туано Арбо, Чезарі Негрі.
6. Вид костюму та його вплив та стиль виконання.

Тема: Історико-побутовий танець епохи Відродження.

План:

1. Уклін та реверанси XV – XVI ст.
2. Відмінні особливості чоловічого та жіночого уклону.
3. Характеристика танцю «Павана».
4. Характеристика танцю «Вольта».
5. Характеристика танцю «Куранта».

2. Лабораторний модуль.

План:

1. Постановка корпусу та позиції притаманні епосі Відродження.
2. Вивчення парного танцю «Вольта».
3. Вивчення історико-побутового танцю «Павана».
4. Основні рухи танцю «Куранта».

3. Модуль самостійної роботи.

Записати в зошит для самостійних робіт вивчені комбінації.

Тема № 2: Реверанс XV- XVI ст.: теорія та методика виконання.

1. Лабораторний модуль.

План:

1. Реверанси та уклін XV – XVIст.
2. Уклін кавалера.
3. Реверанс дами.
4. Навчальна композиція «Уклін XVI ст.».

2. Модуль самостійної роботи.

Самостійно відпрацювати технічні особливості.

Тема № 3: Вивчення та відпрацювання танців епохи Ренесансу.

1. Лабораторний модуль.

План:

1. Технічні особливості виконання реверансів дами.
2. Технічні особливості поклону кавалера.
3. Відпрацювання навиків вивчених комбінацій та танців («Павана», «Вольта», «Куранта»).

2. Модуль самостійної роботи.

Складання власної комбінації історико-побутового танцю з використанням рухів періоду Відродження.

Форма контролю: Практичний показ студентами вивчених комбінацій.

Перевірка конспектів.

II. Змістовний модуль.

Опрацювання техніки виконання хореографічна культура XVII ст. та XVIII ст.

Тема № 1: Хореографічна культура та її основні функції XVII ст. та XVIII ст.

1. Лекційний модуль.

Тема: Хореографи та балетмейстери доби Просвітництва.

План:

1. Характеристика побутових танців XVIII ст.
2. Жан Жорж Новерр: його внесок в історію хореографії.
3. «Листи про танець і балет».
4. Хореографи епохи Просвітництва.
5. Історико-побутові танці XVIII ст.
6. Система запису танцю (РаульФельє, Дезе, Рамо).

2. Модуль самостійної роботи.

Написати конспект в зошит для самостійних робіт на тему: «Відомі хореографи доби Просвітництва».

**Тема № 2: Методика виконання історико-побутових танців епохи
Просвітництва.**

1. Лабораторний модуль.План:

1. Положення корпусу, плечей, голови.
2. Вишуканий та граційний танець XVII ст. – Менует.
3. Іспанський танець Сарабанда.
4. Методика виконання Pasdezephire.
5. Методика виконання Pasjete.
6. Методика виконання Pasassamble.
7. Поклони та реверанси XVII ст.
8. Поклони та реверанси XVIII ст.
5. Методика виконання Гавоту.
 - а) поклони;
 - б) легкі кроки з зупинкою в різних позиціях;
 - в) pasdezephir;
 - г) pasdebourgée з просуванням вперед;
 - д) різноманітні положення рук соло та в парі.
6. Методика виконання Контрдансу.

2. Модуль самостійної роботи.

Записати методику виконання вивчених рухів та танців у зошит для самостійних робіт. Відпрацювати техніку виконання вивчених композицій.

Тема № 3: Менует: повільний та швидкий.

1. Лабораторний модуль.

План:

1. Pasbalance:

- а) на місці;
- б) з просуванням вперед та назад;
- в) з поворотом.

2. Повільний менует.

3. Швидкий менует.

4. Вплив костюму на виконання та техніку.

2. Модуль самостійної роботи.

Записати складені комбінації у зошити для самостійних робіт. Самостійно відпрацювати техніку виконання вивчених композицій.

Форма контролю: Контрольна робота. Практичний показ вивчених постановок. Перевірка конспекту.

4. Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 180 год., лекції – 8 год., лабораторні заняття – 48 год.,
самостійна робота – 80 год., модульний контроль – 8 год.
семестровий контроль – 36 год.

Модулі	Змістовий модуль I (5 семестр)			Змістовий модуль II (6 семестр)		
Назва модуля	Вивчення побутових танців та характеристики періоду Ренесансу.			Опрацювання техніки виконання хореографічна культура XVII ст. та XVIII ст.		
Кількість балів за модуль	149 балів			149 балів		
Теми лекцій		Реверанс XV- XVI ст.: теорія та методика виконання. (відвідування – 1 бал) Всього-2 бали		Хореографічна культура та її основні функції XVII ст. та XVIII ст. (відвідування – 1 бал) Всього-2 бали		
Теми лабораторних занять	Історико-побутовий танець та його основні риси періоду Відродження (відвідування – 1 бал) 10 балів за роботу Всього-22 бали	Реверанс XV- XVI ст.: теорія та методика виконання. (відвідування – 1 бал) 10 балів за роботу Всього-55 балів	Вивчення та відпрацювання танців епохи Ренесансу. (відвідування – 1 бал) 10 балів за роботу Всього-55 балів	Хореографічна культура та її основні функції XVII ст. та XVIII ст. (відвідування – 1 бал) 10 балів за роботу Всього-33 бали	Методика виконання історико-побутових танців. епохи Просвітництва. (відвідування – 1 бал) 10 балів за роботу Всього-44 бали	Менует: повільний та швидкий. (відвідування – 1 бал) 10 балів за роботу Всього-55 балів
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота № 1 (25 балів)			Модульна контрольна робота № 2 (25 балів)		

Коефіцієнт 1,74 – 1 сем.

Коефіцієнт 2,9 - 2 сем.

5. Карта самостійної роботи студента.

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль I.		
Історико-побутовий танець та його основні риси періоду Відродження	Індивідуальне заняття, семінарське заняття, модульний контроль, ПМК	5
Реверанс XV- XVI ст.: теорія та методика виконання.	Індивідуальне заняття, семінарське заняття, модульний контроль, ПМК	5
Вивчення та відпрацювання танців епохи Ренесансу.	Індивідуальне заняття, семінарське заняття, модульний контроль, ПМК	5
Змістовий модуль II.		
Хореографічна культура та її основні функції XVII ст. та XVIII ст.	Індивідуальне заняття, семінарське заняття, модульний контроль, ПМК	5
Методика виконання історико-побутових танців. епохи Просвітництва.	Індивідуальне заняття, семінарське заняття, модульний контроль, ПМК	5
Менует: повільний та швидкий.	Індивідуальне заняття, семінарське заняття, модульний контроль, ПМК	5
<i>Разом: 80 год.</i>	<i>Разом: 30 балів</i>	

6. Система поточного і підсумкового контролю знань.

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Історико-побутового танцю» оцінюються замодульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 6.1, табл. 6.2.

Таблиця 6.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

І змістовий модуль

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів	Одиниць	Всього
1	Відвідування лекційних занять	1	2	2
2	Відвідування лабораторних занять	1	12	12
3	Робота на лабораторних заняттях	10	12	120
4	Модульна контрольна робота	25	1	25
5	Самостійна робота	5	3	15
6	Всього без підсумкового контролю			174
7	Всього без підсумкового контролю з урахуванням коефіцієнта			174 ÷ 100 = 1,74
8	Підсумковий рейтинговий бал		100	

II змістовий модуль

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтинго вих балів	Одиниць	Всього
1	Відвідування лекційних занять	1	2	2
2	Відвідування лабораторних занять	1	12	12
3	Робота на лабораторних заняттях	10	12	120
4	Модульна контрольна робота	25	1	25
5	Самостійна робота	5	3	15
6	Всього без підсумкового контролю			174
7	Всього без підсумкового контролю з урахуванням коефіцієнта			$174 \div 60$ $= 2,9$
8	Підсумковий рейтинговий бал	40		

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, есе.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Розподіл балів, які отримують студенти

1 сем.

Поточне тестування та самостійна робота				Загальна кількість балів без урахування коефіцієнта	Коефіцієнт	Загальна кількість балів з урахування коефіцієнта
Змістовий модуль № 1.						
T1	T2	T3	МКР	174	1,74	100
27	62	60	25			

Розподіл балів, які отримують студенти

2 сем.

Поточне тестування та самостійна робота				Загальна кількість балів без урахуванням коефіцієнта	Коефіцієнт	Загальна кількість балів з урахуванням коефіцієнта
Змістовий модуль № 2.						
Т4	Т5	Т6	МКР	174	2,9	60
40	49	60	25			

Таблиця 6.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінка
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками.
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок.
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь).
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	1-34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу –

		досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни.
--	--	---

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів, то семестрові оцінки визначаються в установленому порядку в межах стобальної шкали, а підсумкова – як середня зважена оцінка.

Форми проміжного контролю визначаються кафедрою самостійно і чітко прописуються в робочій навчальній програмі.

Кількість балів, яку студент набрав під час вивчення дисципліни, оголошується на останньому практичному (семінарському, лабораторному) занятті.

Результати проміжного та підсумкового контролю знань студентів зазначаються у відомості обліку успішності, а загальна підсумкова оцінка – в індивідуальному навчальному плані студента (ІНПС).

Семестровий контроль в Університеті здійснюється у формі, передбаченій навчальним планом.

7. Методи навчання.

І. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), пояснення, розповідь, бесіда.

- Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

- Складання конспекту з теми модуля за заданим, або самостійно складеним планом;
- Підготовка доповідей з теми модуля;
- Розробка тестових завдань з теми модуля;
- Добір додаткового теоретичного та ілюстративного матеріалу;
- Написання реферату з теми модуля.

8. Методичне забезпечення курсу.

- опорні конспекти лекцій;
- навчальні посібники;
- робоча навчальна програма;
- збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

9. Питання до контрольної роботи.

1. Основні позиції рук та ніг.
2. Поклони та реверанси.
3. Поклони та реверанси XVII ст..
4. Технічні особливості епохи Середньовіччя.

5. Описати композицію «Павани».
6. Описати композицію «Куранти».
7. Технічні особливості притаманні епосі Ренесансу.
8. Позиції рук в історико-побутовому та в інших видах танців: спільні та відмінні риси.
9. Принцип виконання paschassé № 1, 2.
10. Принцип виконання paschassé № 3.
11. Описати хореографічну композицію Менуету.
12. Описати хореографічну композицію Швидкого Менуету.

10. Питання до іспиту.

1. Охарактеризуйте танцювальну культуру епохи Ренесансу.
2. Визначте відмінності виконання реверансів XVII ст. і XVIII ст.
3. Опишіть постановку корпусу та основні положення рук характерні для хореографії XV-XVI ст.
4. Опишіть значення книги ТуаноАрбо «Орхезографія».
5. Опишіть побутову хореографію епохи Відродження.
6. Подайте розгорнуту характеристику танцю «Вольта».
7. Проаналізуйте вплив костюму на техніку та манеру виконання танців XVI-XVII століть.
8. Опишіть методику виконання реверансів XV – XVI ст.
9. Розкрийте вплив етикету на історико-побутовий танець.
10. Проаналізуйте значення аксесуарів в побутових танцях (шлейф, зброя, головні убори, плащ, віяло).
11. Подайте розгорнуту характеристику танцю Гальярда.
12. Охарактеризуйте історико-побутові танці XVIII ст.
13. Визначте особливості костюму доби Відродження.
14. Опишіть методику виконання Pas jete.

15. Розкрийте значення реверансів та поклонів в танцювальній культурі XVIII століття.
16. Опишіть методику виконання *Pas assemble*.
17. Проаналізуйте особливості жіночого костюму в танцювальній культурі XVIII століття.
18. Подайте розгорнуту характеристику танцю менует.
19. Опишіть відмінності чоловічого та жіночого танцю епохи Відродження.
20. Опишіть техніку виконання реверансів XVII ст.
21. Проаналізуйте особливості чоловічого костюму XVIII століття.
22. Охарактеризуйте історико-побутові танці XVI ст.
23. Опишіть постановку корпусу та основні положення рук характерні для хореографії XVII ст.
24. Охарактеризуйте хореографічну культуру Франції в XVII ст.
25. Опишіть костюм епохи Просвітництва та його вплив на техніку виконання.
26. Розкрийте стильові особливості виконання танців XVIII століття.
27. Проаналізуйте процес ускладнення та удосконалення лексики бального танцю в епоху Просвітництва.
28. Опишіть процес поділу танців наприкінці XVIII століття на побутовий та сценічний.
29. Опишіть особливості композиції та малюнків танців XVIII століття.
30. Опишіть основний крок менуету XVII століття (*pas menuet*).

Рекомендована література.

1. Васильева–Рождественская М.В. Историко-бытовой танец: учеб. Пособие для вузов / М.В. Васильева–Рождественская. – М.: Искусство, 2002. – 389 с.
2. Пасютинская В.М. Волшебный мир танца / В.М. Пасютинская. – М.: Искусство, 2007. – 80 с.

Допоміжна література

1. Основы подготовки специалистов-хореографов. Хореографическая педагогика. – СПб. : СПбГУП, 2006.
2. Красовская В.М. Русский балетный театр начала XX века / В.М. Красовская. – М.: Просвещение, 2005. – 454 с.
3. Воронина И.А. Историко-бытовой танец / И.А. Воронина. – М.: Искусство, 2007. – 128 с.
4. Лотман Ю.М. Беседы о русской культуре: Быт и традиции русского дворянства (XVIII–XIX вв.). – 2-е изд., доп. / Ю.М. Лотман. – СПб.: Искусство-СПб, 2005. – 412 с.
5. Комиссаржевский Ф.Ф. История костюма: учебник для вузов / Ф.Ф. Комиссаржевский. – Минск: Современная литература, 2007. – 494 с.
6. Бахрушин Ю. В. История русского балета / Ю.В. Бахрушин. – М.: Просвещение, 2004. – 279 с.
7. Есаулов И.Г. Хореодраматургия. Искусство балетмейстера: учебник для вузов / И.Г. Есаулов. – Ижевск: Изд-ийдом «Удмурдский университет», 2003. – 320 с.
8. Захаров Р.В. Сочинение танца: Страницы педагогического опыта: учебник для вузов / Р.В. Захаров. – М.: Искусство, 2005. – 250 с.
9. Ивановский Н.П. Бальный танец XVI–XIX веков / Н.П. Ивановский. – Калининград: Янтарный сказ, 2004. – 208 с.
10. Марченко Н.А. Приметы милой старины: Нравы и быт пушкинской эпохи / Н.А. Марченко. – М.: Изограф: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 366 с.

11. Музыка в театрализованном представлении: Программа для студентов-режиссеров факультета культуроведения / Сост. В.М. Лезон, Л.В. Зотова. – М.: Изд-во МГУК, 2008. – 36 с.
12. Рославлева Н.И. Английский балет / Н.А. Рославлева. Государственное музыкальное издательство. – М.: 1989. – 165 с.
13. Театр / Авт. текста М. Елькина, Э. Ялымова. – М.: ОЛМА-Пресс Гранд, 2004. – 223 с.
14. Словарь по мировой художественной культуре / гл. ред. А.П. Садохин. – М.: Академия, 2006. – 402 с.